

גיליון מס' 77

מומלץ להדפיס את העלון לקראת שבת

מעלות
מרוח ישיבת מעלות
לשולחן השבת
עלון שבועי לבוגרי הישיבה

תחום בוגרים

ראש הישיבה

נקודה מתוך "לחיות עם פרשת השבוע"

אידיאל בפני עצמו לשם הפצת היהדות בעולם, והבין שאם עם ישראל כל הזמן ישתוקק ויחשוב על ארץ ישראל, הוא לא יחיה נכון את הגלות. לכן ראה הרש"ר הירש עניין להוריד את הציפייה לארץ ישראל ולחזק את ההתיישבות בגלות. על כך אומר הרב קוק שחלילה לנו לחשוב כך, אלא עלינו לחיות בציפיה לישועה שהיא הכח המעמיד של היהדות בגולה. משה רבינו אומר לעם ישראל שלא ירגיש רגוע בגלות, אלא יצפה לארץ ישראל, ואחרת עלולה להגיע טלטלה קשה כדי שתחזיר את העם לציפייה לארץ ישראל. וזהו הפתרון של ירמיהו, שהרוגע מגיע מתוך הציפייה. וכפי שאמר רבי נחמן: "לכל מקום שאני הולך אני הולך לארץ ישראל".

יש אמנם מי שיגיד לעצמו שהוא יכול להישאר בארצות הניכר ומספיק לחשוב על ארץ ישראל. אך לא לכך התכוון רבי נחמן, אלא שבכל מקום שאני הולך זה רק צעד לארץ ישראל. אני אשאף להגיע לשם, מחשבותיי יהיו שם, וברגע שיתאפשר אעלה לארץ ישראל.

זו הבחינה של "להפוך מרירו למתיקו" - להפוך את התוכחה לברכה. הברכה היא לחשוב ולהשתוקק לארץ ישראל. גם עלינו מוטלת המשימה הזו על אף שאנו בארץ ישראל, מכיוון שעדיין היא לא שלמה, וירושלים לא בנויה, וגם התורה נמצאת רק אצל חלק מעם ישראל.

עלינו לשאוף לגדול בתורה ולהגיע לארץ השלימה, לעם שלם ותורה שלימה. ישנן שאיפות גדולות. הפתרון והתשובה לתוכחה זה שאיפות גדולות ואמתיות. הרב נריה זצ"ל היה מסביר את הפסוק (הושע י"ד, ג'): "ונשלמה פרים שפתינו", שבזמן בית המקדש כל אחד הביא קורבן לפי יכולתו, עשיר גדול הביא פר, ומי שהיה פחות עשיר הביא כבש, והעני הביא מנחת סולת.

אך כשבית המקדש לא קיים, אז בשפתינו אנחנו יכולים להביא פרים. השאיפות שלנו הן להביא פרים ולא סולת. בשאיפות לשאוף למקסימום ובפועל אנחנו מתקדמים לאט לאט בקצב שלנו.

מתוך שיעור שניתן ביום רביעי האחרון
השיעור המלא יעלה לאתר הישיבה בקרום

הגמרא במסכת מכות (דף כ"ד ע"א) אומרת:

"אמר ר' יוסי בר חנינא: ארבע גזירות גזר משה רבינו על ישראל, באו ארבעה נביאים וביטלו... משה אמר: 'ובגויים ההם לא תרגיע' (דברים כ"ח, ס"ה), בא ירמיה ואמר (ירמיהו ל"א א'): 'הלוך להרגיעו ישראל'."

הערוך לנו על הגמרא שואל: "והלא יש להקשות וכי משה רבינו ח"ו שונא ישראל היה עד שהוצרכו הנביאים לבטל גזירותיו?" ועונה: "אכן לפי הנראה אין כאן סתירה כלל בין דברי משה לדברי הנביאים, רק שמשה אמר בשם הקדוש ברוך הוא והם פרשו דבריו, עד שמה שהיה נראה כגזירה בדבריו פרשוהו לטובה, ונראה זה כאילו בטלו גזירתו..."

הבעל שם טוב לימד אותנו שדברים רבים בעולם - האם יהיו טובים או רעים - זה תלוי במבט שלנו. המציאות היא גולמית ואתה יכול להפוך כל רע לטוב.

משה רבינו אמר "לא תרגיע", שכן אם יהודי נמצא בארצות הגויים ורואה את עצמו כמי שחי בתוכם, אז עם ישראל עובר טלטלות, פרעות ושואות קשות. אך אם יהודי שואף לארץ ישראל, ומחשבתו בארץ ישראל, יזכה לכוחות להגיע בסופו של דבר לארץ ישראל.

ירמיהו אומר "הלוך להרגיעו ישראל", מכיוון שהקדוש ברוך הוא שוכן בעם ישראל, "מצא חן במדבר", כפי שאומר הבעל שם טוב: "במקום שנמצאות מחשבותיו של האדם שם הוא". ואם אנו משתוקקים לארץ ישראל ולא מרגישים רגועים בגלות, אז נגיע לארץ ישראל.

בפתיחה של ספר אורות, בפסקה הראשונה על ארץ ישראל כותב הרב קוק: "ארץ ישראל איננה דבר חיצוני, קנין חיצוני לאומה, רק בתור אמצעי למטרה של ההתאגדות הכללית והחזקת קיומה החמרי או אפילו הרוחני. ארץ ישראל היא חטיבה עצמית קשורה בקשר חיים עם האומה, חבוקה בסגולות פנימיות עם מציאותה. המחשבה על דבר ארץ ישראל, שהיא רק ערך חיצוני כדי העמדת אגודת האומה, אפילו כשהיא באה כדי לבצר על ידה את הרעיון היהודי בגולה, כדי לשמור את צביונו ולאמץ את האמונה והיראה והחזק של המצות המעשיות בצורה הגונה, אין לה הפרי הראוי לקיום".

פיסקה זו באה כפולמוס בין הרב קוק לרש"ר הירש, שראה בגלות

פינת הילדים

חשינות חיפוש כפרסה וברשי

(לאחר מציאת המושג בקשו בשולחן שבת מאבאמא להרחיב על המושג שמצאתם)

חוצים כחצוה הכא...

3. מה גורם לאויבי ישראל לפחד מעם ישראל?

2. מתי הקב"ה מצווה אותנו לעשות את החוקים והמשפטים?

1. מה יהודי המביא ביכורים למקדש אומר לכהן (בשלוש מילים)?

"מצד ה' יתברך 'ראשית תבואתה' היינו הפרי והתבואה שרצה להכניס בזריעת העולם הם נפשות דישראל והם כוללים כל התורה כולה, רק שאצלם הוא סתום והתורה הוא פירוש על זה - לפרש ולהבין המעמקים הגנוזים בכל נפש פרטי מישראל"

(רבי צדוק הכהן מלובלין, "צדקת הצדיק", פיסקה קצו)

התיאור של כריתת הברית בפרשתנו לא מגדיר בדיק את הזמן בו היא אמורה להתבצע אלא "בעברכם את הירדן". על כך נחלקו המפרשים, אך לדעת כולם היה זה סמוך לכניסה לארץ. אכן, בספר יהושע התיאור של הטקס הזה מופיע בפרק ח' לאחר הצחון על העי. אמנם, יש דיון בפרשנים אם זה היה יותר מוקדם, על כל פנים זה היה סמוך מאוד לכניסה לארץ. מכיוון שלפי התיאורים השבועיים שהטקס נערך סמוך לכניסה לארץ, ומתברר שהר עיבל והר גריזים שוכנים מעל שכם, מתעוררת השאלה המתבקשת, כיצד הגיעו ישראל להר גריזים והר עיבל בלי להלחם באנשי שכם?

בכל ספר יהושע אין תיאור של מלחמת כיבוש שכם, וגם לא כיבוש של האיזור של שכם.

בדברי הימים ישנו תיאור של שבטי יוסף (ד"ה א' ז', י"ד-י"ט):
 "בני מנשה אשריאל אשר ילדה פילגשו הארמיה ילדה את מכיר אבי גלעד... ושם אחתו מעכה... ואחתו המולכת ילדה... ויהיו בני שמידע אחיו ושכם ולקחי ואניעם".

הייתכן שלמנשה היתה פלגש ארמית? ושמות ילדיו מעכה ושכם? כיצד יש לו אחות מולכת?
 פסוקים כ'-כ"ד: "ובני אפרים... והרגום אנשי גת הנולדים בארץ כי ירדו לקחת את מקניהם. ויתאבל אפרים אביהם ימים רבים ויבאו אחיו לנחמו. ובתו שארה ותבן את בית חורון התחתון ואת העליון ואת און שארה".

בדברי הימים א' (ז', כ"ח) מופיע שבני אפרים התיישבו בשכם. כך אומר מדרש שמות רבה (פרשה כ' פסקה י"א):

"ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים" - למה, אלא שטעו שבטו של אפרים ויצאו ממצרים עם שלא הם הקץ ונהרגו מהם ל' רבוא. ולמה נהרגו, שחשבו מיום שנדבר אברהם בין השמים והטקס נערך ל' שנה שנאמר (תהלים ע"ח) 'בני אפרים נושקי רומי קשת'... והרגום פלשתים, שנאמר (ד"ה א' ז'): 'ובני אפרים שותלח... והרגום אנשי גת'."

המדרש מספר על בני אפרים שחישבו את הקץ ויצאו 30 שנה לפני יציאת מצרים, ונהרגו על ידי אנשי גת. (מאחר ואפרים היה חי, שכן הפסוקים מתארים שהוא התאבל עליהם, מסתבר שזה היה כנראה בתחילת השעבוד, ויתכן שהיו גלי עליה).

לכן מובן מדוע בסוף ימיו מעיד יעקב בפני יוסף ובניו, "ואני נתתי לך שכם אחד על בצולתה אשר לקחתני מיד האמורי בחרבי ובקשת". מעבר לפירוש התרגום "אצולתהוון ובעותהוון", ניתן להסביר על פי הפשט שיעקב כושב את האיזור ונותן אותו ליוסף.

לאחר שיעקב ובניו ביססו את מעמדם באיזור, התחילו להוצר קשרים עם התושבים המקומיים. לכן, נוצר מצב שיש אנשים מהמקום שנאמנים

למשפחת בני יעקב ומרגישים קשורים אליה. לאחר זמן, יוסף נתמנה כבר למשנה למלך ויעקב ובניו יורדים למצרים. בכל הזמן הזה, כל ארץ ישראל נמצאת תחת חסות מצרית. מכיוון שיוסף הוא האחראי במצרים, לכן הוא מטפח כל הזמן את האיזורים הללו בארץ ישראל בהם גר בעבר. אחד המקומות שאותם טיפה היה הגלעד, משם הגיעה השיירה שלקחה את יוסף למצרים. ולכן אנו מוצאים תיאורים בדברי הימים על בני אפרים ובני מנשה שמתחילים להתנחל שם. עדיין אין שום מניעה ממצאת מצרים ובאמת מובן מדוע בני יוסף מסתובבים בארץ. זה מסביר את הסיפור על בתו של אפרים, שארה, שמחליטה לבנות בתקופה זו את בית חורון תחתון ועליון כפי שמתארים הפסוקים בדברי הימים.

מתברר שיש צאצאים מבני אפרים ומנשה שיושבים בארץ, מהם יש כאלה שהתיישבו בשכם. נוצר מצב שבו חלק מעם ישראל מתנתק מההיסטוריה של האומה, והשכופה של תחילת השיעבוד ועד לכניסה לארץ. יתכן שחלק מהזהות שלהם כיהודים היטשטשה עם הזמן. ולאחר הרבה שנים, עם ישראל שיוצא ממצרים והולך במדבר חוזר ופוגש בכניסה לארץ את אחיו שניתקו ממנו.

בעיר שכם לא ברור אם התושבים יהודים או לא. הדבר מתבטא בספר שופטים (ח', ל"ג) כאשר מת געדון וישראל זונים אחרי הבעלים אז התיאור הוא "וישימו להם בעל ברית לאלהים" זה נראה עירוב קודש וחול. תערובת מזוהה של בעל עם ברית. לאנשים בשכם לא ברור אם הם יהודים או גויים. המצב המורכב בשכם, הוא שיוצר את הבעיות שצצות שם כל הזמן.

לאחר שעם ישראל חוזר לארץ מתברר שיש חלק של עם ישראל שלא היה בהיסטוריה העיקרית של האומה, שלא היה אפילו במעמד הר סיני. איתם צריך לכרות ברית מחדשת, תחליף למעמד הר סיני בו לא היו. מכיוון שהם נאמנים לעם ישראל, אין שום בעיה להגיע לשכם ושם לעשות את הטקס.

אך לפני שכורתים את הברית בהר גריזים והר עיבל, יהושע חוזר ומספר להם את ההיסטוריה. הוא לא מספר את ההיסטוריה מיציאת מצרים, מפני שלא היו שם. לכן הוא מתחיל מתרח אבי אברהם דרך יצחק, יעקב ועשו וכל הישועות שהגיעו אליהם בדרך ולבסוף הוא שואל אותם שאלה לא שגרתית והיא האם הם רוצים להצטרף לעם. הוא לא מספר על מעמד הר סיני מפני שזה מה שהם מתכוונים לעשות וכשיו. את הברית הם יכרתו בשכם ולא בירושלים מפני שזה דוקא המקום שמסמל את החיבור אליהם. שם הם צריכים להחליט האם הם מצטרפים לעם ישראל והצד היהודי הוא שבוטל אצלם או לא.

מתוך השיעור שהועבר בתאריך ו' אלול תשס"ד
 השיעור המלא נמצא באתר הישיבה

ידין מתחבאת השמחה הרב תמיר כהן

פרשת הקללות הכתובה בפרשתנו נראית כחנותמה שחותרמה של עבודת ה' ביראה. הקללות הקשות מבהירות בצורה שאינה משתמעת לשני פנים מה יהיה גורלו של מי שלא מקיים את מצוות ה', והה לכאורה עניינה פרשה זו. לכן מפתיע למצוא בתוך הפרשה את הפסוקים הבאים:

"וְיָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וְיִדְבְּרוּ עַד הַשְּׁמַיִם כִּי לֹא שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁמְרוֹת וְחֻקָּיו אֲשֶׁר צִוָּךְ. וְהָיוּ בְךָ לְאוֹת וּלְמוֹפְתֵי וּבְרָעָה עוֹלָם. תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עָבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מִרֵב כָּל. וְעָבַדְתָּ אֶת אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר יִשְׁלַחְנֶיךָ ה' בְּרָעַב וּבְצָמָא וּבְעֵרֶם וּבְחֶסֶד כָּל יָנְתֹן עַל בְּרַגְלֶיךָ עַל צְרָרְךָ עַד הַשְּׁמַיִם אַתָּה".

העונשים לא באים רק על אי השמיעה בקול ה', אלא גם על אי עבודת ה' בשמחה. כהני דבר דרישה על איכות בעבודת ה', שתהיה מתוך שמחה. מה שמורה הוא שאם דבר זה כל כך חשוב, מדוע אין שום ציווי חיובי בתורה על עבודת ה' בשמחה?

מאד לא מתאים, לכאורה, להתודע לקיומה של דרישה זו בהבלעה, בתוך פרשת הקללות!

על כך מסביר הרב צבי יהודה שכל שדבר עליון יותר, כך הוא מופיע באופן עמוק ונסתר יותר (מתוך התורה הגואלת חלק א' עמ' קנ"ה-ק"ס):
 "הקדש קודשים, הדבר היותר גדול, הוא נעלם. כספים, אין להם שמירה אלא בקרקע, ומרגליות, יותר עמוק. שמחה היא הדבר היותר גדול בעולם, והוא טמון בין הצרות, במעמקי הקללות".

נראה לבאר את דבריו, שכאשר מגיעים לנקודה כל כך עליונה, לא ניתן להגדיר אותה באופן חיובי, כי אף פעם לא נמצא את העומק הגלום בה. לא נותר לנו אלא להיפגש עם מדרגה זו דרך התוצאות של העדרה. בהיות עבודת ה' בשמחה עניין פנימי ועליון, סגולתה שהיא מביאה לדברים פנימיים ועליונים. בהמשך אומר הרב צבי יהודה, שהמדרגות הנפלאות של האר"י הגיעו מתוך עבודת ה' בשמחה. זהו מצב של שלמות, ותוצאתו הופעה של תורה שלמה וכוללת.

האור החיים הקדוש מפגיש אותנו עם עניינה של השמחה כבר בתחילת הפרשה:

"והיה כי תבוא אל הארץ. אמר 'והיה', לשון שמחה, להעיר שאין לשמוח אלא בישיבת הארץ, על דרך אמרו: 'אז ימלא שחוק פיננו'."

עצם הביאה לארץ והישיבה בה מביאה לשמחה. דבריו של "אור החיים" מבססים על דברי חז"ל "ויהי" - לשון צער, "והיה" - לשון שמחה. "יהי", לשון עתיד, מבטאת את השאיפה והתקווה לטוב. באה ר"ו ההיפוך מהפכת שאיפה זאת לעבר, ובכך היא קוטעת את מהלך התקווה וההשתלמות, ובוודאי שיש בכך צער גדול. "היה", לשון עבר. ר"ו ההיפוך מהפכת את העבר האבוד ומרוממת אותו אל האידיאליות של העתיד.

הבאת הביכורים מקפלת בתוכה את השמחה וציפיית העתיד הגלומים בחיים בארץ ישראל, מתוך מבט של הכרת הטוב על העבר. יורד אדם לתוך שדהו, רואה תאנה שביכרה, אשכול שביכר, ובתוך הפרי כל נענועיו. ראשיתו של הפרי מצער. כרגע, הפרי קטן, אך רבות השאיפות לגדילתו והשלמתו בעתיד. כך, וזכר האדם, היה עם ישראל. ראשיתו אובדן ועינוי גדול, ובאחריתו ישגה מאד. ההודאה על החסד שגמל הקב"ה עם ישראל והציפייה לעתיד שלם יותר, מתחברת להודאה הפרטית על חלקו של יהודי פלוני בארץ ישראל, והשפע שהעניק לו ה'.

הבאת הביכורים הופכת את הייסורים שהיו מנת חלקו של עם ישראל, לעתיד מלא תקווה. שיאה של הבאת הביכורים אף היא ביטוי לשמחה הפורצת את גבולות העבר וצופה אל העתיד (דברים כ"ו, י"א):
 "וְשִׂמְחָתְךָ בְּכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ וּלְבִיתְךָ אֶתְּהָ וְהָלַי וְהָרַג אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ".

אם פרשת הביכורים מבטאת את הראשית, הרי שפרשת וידוי המעשרות מבטאת מצב שבו השלמות קיימת בפועל. האדם זכה ליבול, והוא מתוודה ומדווח על מילוי החובות ביחס ליבול זה. לאחר פירוט כל חובותיו של האדם מישראל, אומר הכתוב:

"שָׂמַעְתָּ בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ עֲשִׂיתָ כְּכָל אֲשֶׁר צִוִּיתִי". לכאורה הדיווח הסתיים בנושא השמיעה בקול ה'. אם כך, מה טיבה של התוספת: "עֲשִׂיתָ כְּכָל אֲשֶׁר צִוִּיתִי"? על כך אומר רש"י: "שמחתי ושימחתי בו".

מעבר לתיאור המדוקדק של העמידה בכל הציוויים הפרטיים, עולה עניינה של השמחה שהוא מעל לציווי מסוים, אלא כוללת את כל המצוה.

מתוך השיעור שהועבר בתאריך י"ט אב תשס"ה
 השיעור המלא נמצא באתר הישיבה

